

Siegfried Huigen, *Shaping a Dutch East Indies: François Valentyn's voc Empire* (Leiden: Brill, 2023, 355 pp., ISBN 9789004524989).

Siegfried Huigen, hoogleraar Nederlandse letterkunde in Wrocław en Stellenbosch, is een wetenschapper die postkoloniale literatuuronderzoekers steeds weer weet te verrassen met nieuwe inzichten. In 1996 publiceerde hij zijn proefschrift *De weg naar Monomotapa. Nederlandstalige representaties van geografische, historische en sociale werkelijkheden in Zuid-Afrika*. Daarin maakte hij collega's en andere literatuurlijfhebbers vertrouwd met het fenomeen literaire representaties door te demonstreren op welke wijze deze werken en konden worden geanalyseerd. Daarmee zette hij de deur voor de postkoloniale benadering van koloniale literatuur in Nederland wagenwijd open.

Vanuit Zuid-Afrika en later Polen bleef Huigen toonaangevende teksten over koloniale reizen publiceren, maar de afgelopen tien jaar stakte zijn boekenproductie. Nu blijkt waarom. In Wrocław werkte hij gestaag aan twee grote projecten, waaronder *Shaping a Dutch East Indies*. Tien jaar lang werkte Huigen aan deze monografie, waarvan in de vorm van artikelen her en der fragmenten verschenen. Zijn onderwerp van studie is *Oud en Nieuw Oost-Indiën* (1724-1726), het vijfduizend pagina's tellende standaardwerk van de Dordtse predikant François Valentyn (1666-1727) over de door Nederland gekoloniseerde gebieden. Huigen laat zien hoe Valentyns eclectische, extensieve, bijna encyclopedische chorografieën – landbeschrijvingen van de Nederlandse overzeese gebiedsdelen – een reusachtig compilatiewerk vormen dat tot halverwege de negentiende eeuw als belangrijkste bron van kennis van de Nederlandse koloniën gold voor Europese ambtenaren, bestuurders, en wetenschappers.

Halverwege de negentiende eeuw pas verloor het boek aan gezag. Na de Engelse machtsoverdracht in 1816 kwam langzaam maar gestaag een niet te stoppen stroom van wetenschappelijke publicaties over Indië op gang. Nieuwe 'ontdekkingen' werden gedaan, andere inzichten werden gepubliceerd waardoor oude kennis terzijde kon worden geschoven. *Oud en Nieuw Oost-Indiën* kreeg zelfs een slechte naam, omdat wetenschappers met weinig contemporaine kennis van zaken vonden dat Valentyn erin plagiaat had gepleegd.

Conrad Busken Huet haalde Valentyn weer onder het stof vandaan, door in 1884 te wijzen op de literaire kwaliteit van enkele verhalende fragmenten van zijn werk. De belangstelling voor *Oud en Nieuw Oost-Indiën* verschoof van de wetenschap naar de letterkunde. Onder geschiedschrijvers van de natuurwetenschappen bleef het boek echter bekend. Dat leidde tot een

integrale heruitgave van *Oud en Nieuw Oost-Indiën* in 2003 en 2004, en in dat laatste jaar ook tot het verschijnen van Valentyns biografie door Ron Habiboe.

Huigen komt de eer toe François Valentyn en zijn werk opnieuw op de agenda van de wetenschap te hebben geplaatst door zijn diepgravende studie over Valentyns werk en de impact daarvan. In deze epistemologische studie geeft hij, net als in 1996, een nieuwe impuls aan het onderzoek van koloniale teksten, deze keer door te laten zien hoe met behulp van postkoloniale theorie en wetenschapsgeschiedenis ons beeld van, en denken over het koloniale verleden kan worden uitgebreid en verdiept door te specifiek te kijken naar de representaties van koloniale kennis.

Huigen schetst niet alleen de totstandkoming van *Oud en Nieuw Oost-Indiën*, maar toont ook overtuigend aan dat dit overzichtswerk in Indië en Nederland de kennis over de kolonie standaardiseerde. Vanaf het verschijnen van de vijf met afbeeldingen en kaarten geïllustreerde delen was *Oud en Nieuw Oost-Indiën* toonaangevend waar het ging om het verstrekken, vormgeven en produceren van kennis over de koloniën. Op die manier gaf Valentyns boek vorm aan het denken van wetenschappers en bestuurders over Indië. Huigen noemt dat treffend ‘Valentyn’s paper empire’ (295).

Koloniale teksten waren belangrijk omdat daarin werd geprobeerd de andere, vreemde werkelijkheid van de kolonie inzichtelijk en overzichtelijk te maken. In eerste instantie was de kennis die in die boeken werd geproduceerd vooral van belang voor het koloniale bestuur. Daarna vond de kennis van de kolonie haar weg naar een breder publiek. Kennis heeft volgens Huigen de eigenschap dat ze tussen sociale en geografische ruimtes kan bewegen. Zo kon de door Aziaten mondeling overgeleverde kennis van de natuur worden opgenomen in Valentyns teksten en daardoor een Nederlands publiek – *Oud en Nieuw Oost-Indiën* werd nooit vertaald – bereiken. Er was sprake van circulatie van kennis.

Huigen analyseert de wijze waarop Valentyn deze kennis over de kolonie vergaarde. Valentyn was naast een reiziger die de Bijbel in het Maleis wilde vertalen, vooral een boekengeleerde, die zijn informatie over de kolonie ook bij andere schrijvers zocht. Huigen onderzoekt kennisgebieden die Valentyn onderscheidde en de methoden die hij gebruikte om de door hem verzamelde informatie op een relatief uniforme wijze te presenteren. De klassieke retorica was daarbij voor hem van groot belang. Het maakte dat *Oud en Nieuw Oost-Indiën* in Nederland en in Indië veel geraadpleegd werd als een werk van groot gezag. Verder wordt in het boek de reputatie en het wetenschappelijk gehalte van *Oud en Nieuw Oost-Indiën* in kaart gebracht en de invloed van de in het boek gepresenteerde kennis op het beleid van de VOC onderzocht.

Huigen's boek is verrassend van inhoud en methodiek, maar de conclusie van *Shaping a Dutch East Indies* is eigenlijk meer een samenvatting van de voorgaande 295 pagina's. Wie enkel deze zes pagina's leest, mist echter veel. Huigen opent in zijn boek de ogen van zijn publiek voor de kwaliteit van

Valentyns werk en de invloed daarvan. Dat doet hij op een systematische wijze en in een helder Engels.

Helaas moet Huigens voortreffelijke studie maar liefst €163,50 kosten. De aanschaf van deze rehabilitatie van François Valentyn en zijn *Oud en Nieuw Oost-Indiën* is daardoor waarschijnlijk slechts weggelegd voor grote bibliotheken en een enkele liefhebber. Dat valt beslist te betreuren, want zowel Valentyn als *Shaping a Dutch East Indies* verdient een groter publiek.

Coen van 't Veer, Universiteit Leiden